

ISMERTETÉSEK ÉS BÍRÁLATOK.

Y. H. Toivonen: *Zur geschichte der finnisch-ugrischen inlautenden affrikaten.* Helsinki, 1927. (Sonderabdruck aus den Finnisch-Ugrischen Forschungen XIX.) — VI + 270 l.

Hogy az egyes szófejtések kapcsán régóta föl-fölbukkanó alkalomszerű magyarázó kísérleteket ne is említsük, a szakirodalom már több ízben feszegette az affrikáták kérdését, a nélkül, hogy a finnugor nyelvek mássalhangzó-rendszerének ezt a meglehetősen bonyolult fejezetét sikerült volna kielégítően tisztáznia. SETÄLÄ alapvető értekezése óta (Zur finnisch-ugrischen lautlehre I. Über finnisch-ugrische č-laute, FUF. II.) rövid időközökben WIKLUND is (Zur geschichte der lappischen affrikaten: SUS. Aik. XXIII., szélesebb alapon a Stufelwechselstudienben: MO. VII.), PAASONEN (több helyütt, legrészletesebben és legutoljára a Beiträgeben 142—178, 261—263. l.), GOMBÓCZ (*Lágy és langyos*: NyK. XXXIX.), WICHMANN (Über die vertretung des urspr. figur. *-ńń-∞ *-ńń- im lappischen: FUF. XIV.) és ÄIMÄ is (Astevaihtelututkimia, főleg az V. és VI. fejezet: SUS. Toim. XLV.) közzétette szűkebb-tágabb körre irányuló vizsgálatainak eredményeit. Az említett kutatók megállapításai azonban csak részben egyeztek meg egymással, jelül annak, hogy a rendelkezésre álló anyag elégtelen, és ismereteink gyarapodásával újból szükség lesz a kérdés tüzetes, monografikus földolgozására. TOIVONEN vállalkozott erre a fgr. nyelvek, sőt nyelvjárások hangtörténetében igazán biztos jártasságot, szigorú kritikát és fegyelmezett éleslátást megkívánó munkára, TOIVONEN, aki az utóbbi években rég látott termékenységgel ontotta a pompás fgr. etimológiákat és a fontos ősműveltségi szavak idegen eredetét kiderítő cikkeket.

A jelekből ítélve T. világos tudatában volt a reá váró föladat kényes voltának és a teendők egymásutánját is helyesen szabta meg. Be kellett látnia, hogy csak akkor lehet reménye a kérdés előbbrelendítésére, esetleg dülőre juttatására, ha mindenekelőtt óvatosan fölülvizsgálja és új adatokkal tetemesen megszerzi azokat a szóegyeztetéseket, amelyek a nehezen kifejthető hangviszonyok egyedüli lelőhelyei. A vizsgálati anyag illetően kibővítése meglepő mértékben sikerült is: kerek 400 cikkből álló gyűjteményt állított össze, fölhasználva mindazt, ami értékesíthetőt a szakirodalomban készen talált, s elénk tárva azt a tömérdek pótléket, sok-sok új egyeztetést, amelyet kizárólag az ó nagy szorgalmának, kivételes ismereteinek, szerencsés érzékének köszönhetünk.

A munka figyelmes tanulmányozgatása közben leginkább az tűnt föl nekem, hogy a különben igen óvatosnak ismert T. mintha túlonúl

erőltette volna az etimológiák szaporítását. Több helyütt maga megemlíti, hogy „die zusammenstellung ist auch lautlich unsicher“ (71. l.), avagy „das wort gehört wahrscheinlich der kindersprache an und ist deshalb als lautgeschichtlicher beleg von geringem wert“ (159. l.), „das wort gehört offenbar zu den sog. lallwörtern“ (184. l.), „das fi und das lp. wort scheinen einigermassen anomatopoetisch-deskriptiver art zu sein“ (189. l.). Az efféle kétes portékát — azt gondolom — célirányosabb lett volna ideiglenesen teljesen mellőzni, mert hiszen megnyugtató eredményt csak a tűzpróbás egyeztetésektől várhatunk, a tetszetős, de joggal gyanúsítható egybevetések viszont végzetes zavarokat kelthetnek, vagy egészen hamis „hangtörvények“ levonását eredményezhetik.

Nem sorolom föl olvasás közben lapszélre jegyezgetett minden észrevételemet, mert a hely terjedelme úgysem lenne arányban a várható pozitív haszon nagyságával; csak néhány magyar adattal való olyan egyeztetést akarok megvilágítani, amelynek tarthatatlanságáról kétségtelenül meg tudunk bizonyosodni. Ezeknek a magyar alakoknak a sorsa többé-kevésbé beleszól a munka végső hangtani eredményeinek formulázásába is.

A *hagymáz* elhomályosult magyarázó összetétel utótagját, amely nyilván 'betegség'-et jelentett, SÉTÁLÁ nyomán egyezteteti T. a cser. *máž* 'krankheit', zürj. *míž* 'schuld', votj. *mž*, vog. *moz*, osztj. *muš* 'krankheit' szavakkal (44. sz.), a szóvégi -z azonban sehogysen illvén a szabályos hangmegfelelés-sorba, örömmel kap T. a népnyelvi *hagymás*-, *hajmás-betegség* változatok-beli -s-en, amely már kitűnően megfelel a várakozásnak. — T.-t lépre vitte a legtipikusabb magyar népetimológia: „Neben-*más* findet man in anderen dialekten -*mász* und -*máz*, wo *sz*, *z* zu den vertretungen eines mouillierten **č* gehören. Sollte seinerzeit das mouillierte *gy* im ersten teil von *hagymász* assimilierend auf den vertreter der auslautenden affrikata eingewirkt haben?“ (216. l.) Pedig akármennyire illenék az -s, akármennyire zavaró az -sz (>-z), a szó a magyar nyelvtörténet megfellebbezhetetlen tanúsága szerint -sz (>-z végződésű volt.

Ha már így egygel megkevesbítettem a fgr. **ttš* ∞ *tš* magyar nyelvi *s* (= *š*) megfeleléseinek amúgy is szűkös példatárát, legyen szabad helyette egy újat ajánlanom. Úgyis a T. könyvével való foglalkozásom közben vetődött föl. Ez a magyar szó a *nyárs* 'veru, obelus' volna, amelynek eddigi magyarázatai (VÁMBÉRY, Magy. Ered. 538. l.; BUDIENZ, MUSz. 410. l.; MUNKÁCSI: NyK. XXV. 180 és AKE. 486.) nyilvánvalóan elfogadhatatlanok. Elfogadhatatlanok már csak azért is, mert a mai -r-es másodlagos alakot veszik kiindulási pontul, holott a szó a magyar nyelvtörténet elején következetesen -r-nélkül fordul elő: *nyas* 'veru', *vas nyás*, *vaznyas* (Beszt. Szój.), *nyas*, *nas* 'veru', *pechenes nas*, *vas nas* (Schl. Szój.), m^v zokafone zèrent Obelo 'i: *nas figura* alat ièlè tètüttcng = 'obelo, id est, veru praenotavimus' (BécsiK. 72.), *kereztffanak naffjan* 'in ara crucis' (Serm. Dom. II, 127.), *kereztffanak naffjan* (NagyszK. 183.), *nyas* 'veru', *kis nyas* 'veruculum' (Murm.) stb. Csak Csánkiból idézem még a mai *Nyárs-Ardó* régi névalakját: 1427: *Nyas*, *Ardo*, 1509: *poss. Nyas et Ardo*. — Semmi kétség nem forog fenn, hogy szavunk éppúgy geminata-hasonaltalanításnak köszönheti mostani hangformáját, mint pl. a *farsang*, *tarsoly*, *persely*, *hárs*, *Varsány* stb. Jelentése sem volt hajdan annyira szűk körre specializálódva. — A rokon nyelvekből egybevethető-

nek gondolom a következő adatokkal: vog. (MUNK.) É. *näs*, медвѣжје ногги (medvekarmok), tkp. 'csáklya' (VogNGy I., 98,240), AL. *näs* 'csáklya' (VogNyj. 162) | osztj. (KARJ.) Ni. *názš*, Kaz. *náš*, O. *näzi* 'angelhaken' | lpD. (LAG.) *ýviesie* 'widerhaken, schliesskeil, pflock.' — Vö. TOIVONEN 52. sz.

Nem értem, miért maradt ki a lp. *bicce* 'pruina' családjából (67. sz.) az odaváló osztj. (KARJ.) *pōdžəm*, *pōžəm* 'nebel, reif'. Vö. SETÁLA: FUF. II, 222; WICHMANN: FUF. IX, 119.

A *feslik* egyeztetésében (68. sz.) nem nyilatkozik T. a *fejt* származékáról, pedig nagyon nehéz elképzelni, hogy teljesen különválasztandók volnának (vö. pl. *esik* — *ejt*). Mindenesetre érdemes volna ennek a hangviszonynak szeme közé nézni, mert hogy egyebet ne említsek, a magyar *fáj* ige régi egybevetését a fS. *potea* 'schmerzen, krank sein' | lpN. *buoccat* 'aegrotare' csoporttal (GENETZ, Unk. ensi tav. vok. 8, SETÁLA: FUF. II, 228) még mindig valószínűbbnek tartom, mint TOIVONEN mostani ajánlotaival: votj. *piñini* 'spalten, zerspalten' | zürj. *pełdni* 'losgehen, abspringen, absplittern' | lpN. *bođđit* 'dissecare, dividere; penetrare' (72. sz.).

T. nem fogadja el azt a SZAMOTÁTÓL való régi magyarázatot, hogy az *aszó* az *asz-ik* ige származéka, hanem az észtt *üz* 'wiese (gute), bachweise' | zürj. *adé* 'wiese' szavakkal egyeztetí (210. sz.). Ez az egybevetés korántsem meggyőző, mégpedig részint jelentésbeli, részint alaki nehézségek miatt nem.

Bármennyire tetszetős is T. új etimológiája *lucskos*, *lucskok* szavunkról (lpN. *luča* 'limus, coenum, stercus fluens' | osztj. *lužas* 'sehr seichtes wasser, seichte stelle, wo sich die wildente niederlässt' stb. 245. sz.), alig hihető, hogy hangfestő szó ne volna a *locskos*, *luckos*, *licskos*, *lustos*, *lutykos*, *lacsakos*, *latyakos*, *latakos*, *letyes* stb. alakváltozatok buján viruló bokrából. — Még kétségtelenebb ez az állítás a *csece* szóra (277. sz.), amelynél keresve sem tudnánk jellegzetesebb lallwortot idézni!

A 291. sz. cikkből törlendő az amúgy is megkérdőjelezett magyar rész, mert *-cs* kicsinyítő képzőnk a fgr. **-ks*-re visszamenő *-s* szabályos fejleménye. Vö. NyH.⁷ 93.

Lehetetlen a magyar *kacsa* szót a cserP. *košo* 'quackente' | osztj. *xeňts* 'eine чирокъ-art' alakokkal rokonítanunk (325. sz.). — Semmi okát sem látom annak, hogy revideáljuk MIKLOSICH magyarázatát, amely szerint a magyar szó jövevény a szlávsgból, ahol az a *Katalina* rövidüléssel becéző formája (vö. BERNEKER, EtWb. 465.), vagyis éppolyan tulajdonnévből keletkezett közszóval van dolgunk, mint pl. a *császár*, *király*, *macska* stb. ismeretes eseteiben.

A *legyhed* hangutánzó eredetét sem merném kétségbe vonni (333. sz.). Vö. *letyhed*, *letyved*, *lettyed*, *latyhed*, *lattyad*, *lottyad*, *löttyed*, *lüttyög*, *lettyeg* stb.

Érdekes a 337. sz. cikk, amely *mese* szavunkat a 'märchen, erzählung' jelentésű osztj. *moñt*, *māñt*, *moñs*, *moš*, *maš* szavakkal egyeztetí. A magyar alakon volna ugyan még bőven megmagyarázni való, de talán mégsem véletlen az egyezés. Nem vonhatnók aztán ide — persze a fgr. alapalak szükségszerűen megváltoztatandó új rekonstruálásával — a következő rokonnyelvi adatokat: zürj. *mojd* 'sage' | votj. *mađkıl* id. | vog. *mōjt*, *majt* 'märchen'?

A *háncs* valószínű föltevésünk szerint a *hánt* (= *hánt*), *hámlik* alapszavának származéka (vö. 1588-ból *hamch*).

A 364. sz. cikkből kihagyandó a m. *szárca*, mert annak sokkal meggyőzőbb magyarázata van CzF.-ban, illetőleg PAIS Dezsőtől (MNyv. VIII, 304.). A madárnév t. i. a kihalt *szár* 'calvus, croceus' kicsinyítője s eredetileg nemcsak a csőrén és homlokán világosfoltú *Fuliga atra*-t jelölték vele, hanem a hóka, keselábú jószágot, kiváltképpen a lovat is.

Könyve végén (208—258. l.) összefoglalja T. azokat a hangtani következtetéseket, amelyek a szokatlanul gazdag etimológiai anyagból a fgr. nyelvek szóbelseji affrikáta-rendszerére vonatkozólag levonhatók. A megfelelési viszonyoknak komplikált sokfélesége tárul elének; természetes folyományaként az alapnyelvben fölveendő affrikáták nem kis számának (**ttš* ∞ **tš*, **tš* ∞ *š*, **ttš* ∞ *tš*, **tš* ∞ *š*; **ttš* ∞ *tš*, **tš* ∞ *š*, **ttš* ∞ *ts*, **ts* ∞ *s*), fokváltakozásának, valamint a fonétikai helyzetek szinte kiszámíthatatlan variálódásainak. — A finnugor nyelvtudomány halás lehet Toivonennak a fáradságos, de nagyszerű vállalkozásért.

ZSIRAI MIKLÓS.

Oroszország szerepe a finnugor tudomány történetében. Finnugorszkij Szbornik. Leningrad, 1928. — IV + 348 l. + 1 térkép-melléklet.

Az Oroszország politikai és társadalmi életét fenéig fölforgató földrengés egyik természetes következménye volt a birodalom határain belül élő tömérdek idegen nemzetiséggel, az ú. n. inorodokkal szemben való fölfogás és bánásmód gyökeres megváltozása. Az SSSR (Szojuz Szovjetszkich Szocialiszticeszkich Reszpublik) urának nagylelkűségéből gombamódra nőttek a tarka-barka önkormányzati egységek, hangos demonstrálásául annak a szép elvnek, hogy minden számottevő nemzetiségi csoportnak módot kell nyújtani egyénisége érvényesítésére. Nem tartozik ide annak a hánytorgatása, hogyan fest ez az elv a gyakorlatban, azt azonban el kell ismernünk, hogy a háború előtti orosz tengerben fulladozó népek egyikét-másikát szárazra vetette a váratlan szerencse, s azt is tudjuk, hogy ezek a halál torkából kimenekült néptöredékek bámulatos energiával vágtak neki az új életnek. Ebben a pillanatban még sejtelmünk is bajosan lehet arról, mennyire hordó következményei lesznek ennek a merész fordulatnak, amely a finnugorságot is életbevágóan érinti. A zürjének, votjakok, cseremiszek, mordvinok már is örvendetes bizonyoságot tettek életrealitásukról, civilizációra hivatottságukról, sőt magasabb szellemi művelődésre alkalmas voltukról is. Majd elválnak, mit várhat tőlük az emberiség, mit várhatnak a finnugor tudományok, ha egyszer átesnek a kezdet nehézségein s tartósan kedvező életföltételeket képesek maguknak biztosítani.

A fölszabadított nyelvrokonok lázas sürgölődését nyomon követi az orosz szakkörök egyre aktívabb érdeklődése és — ha a jelek nem csalnak — igazán segíteni akaró csatlakozása. Nemcsak a közvetlenül érdekelt vidéki központok (Perm, Kazan, Szaratov, Penza stb.) újítják föl és fejlesztik rendszeresebbé a már korábban megkezdett — jórészt bizony dilettans fajsúlyú, rapszodikus menetű — kutatásaikat, hanem Moszkva és Leningrad legtekintélyesebb tudományos intézményei is munkatervükbe illesztették a finnugor stúdiumok intenzívebb művelését: tudományos expedíciók szervezését, etnografiai, archeológiai, vagy amint most ott nevezik: paleoetnológiai, népköltészeti anyag gyűjtését, múzeumok föllállítását és a földolgozott anyagok közzétételét. Erről az élénk mozgolódásról érdekesen számolt be pl. az oroszországi tanulmány-

útjáról nemrégiben visszatért I. MANNINEN, az Észt Nemzeti Múzeum igazgatója (Uusi Suomi 1928. aug. 11.). Hasonló következtetéseket enged meg a jelen ismertetés címében említett orosz kiadvány váltig variált fogadkozása, sőt a kiadvány megjelenésének pusztá ténye is.

A Finnougorszkij Szbornik (Finnugor Gyűjtemény) t. i. az Orosz Tudományos Akadémia KIPS nevű bizottságának (Komisszija po izucseniju plemennogo szosztava naszelenija SSSR i szopredelnyich sztran) kiadványa, afféle zárószámadás az eddigi korszakok munkásságáról, de azzal, hogy számonveszi Oroszországnak az egyes finnugor tudományágakban végzett eddigi munkáját, voltaképpen a küszöbön álló új korszak számára óhajt kiindulási alapot, tanulságokat, útmutatásokat, célokat találni.

A terjedelmes könyv a következő fejezetekből áll:

1. D. A. ZOLOTAREV: Áttekintés az oroszországi finnugor lakosság antropológiájára vonatkozó orosz szakirodalomról. 1—26. l. — 2. N. N. POPPE: Szovjet-Oroszország finnugor népeinek etnografiai tanulmányozása. 27—76. l. — 3. D. V. BUBRICH: A finnugor nyelvtudomány Oroszországban. 77—134. l. — 4. A. V. SCHMIDT: Északoroszország régiségeinek archeológiai kutatása. 135—242. l. — 5. A. I. ANDREJEV: A SSSR finnugorságával foglalkozó orosz történeti irodalom vázlata. 243—329. l. 6. D. A. ZOLOTAREV: Oroszország finnugor nemzetiségeinek térképe. 330—334. l.

Minket miudenekelőtt a nyelvészeti rész érdekel ugyan, mivel azonban kutatásainkban lépten-nyomon rá vagyunk utalva az érintkező rokon szavak eredményeire, Zolotarev, Poppe, Schmidt és Andrejev összefoglalása is méltán számot tarthat minden finnugor nyelvész figyelmére. Amennyire én meg tudom ítélni, ezek a cikkek meglehetősen pontos áttekintést nyújtanak az illető tudományszak oroszországi történetéről. Nekünk különösen becsesek — és ezt örömmel hangsúlyozom — az egyes cikkekhez csatolt pedáns és terjedelmes könyvészeti jegyzékek (pl. az etnografiai 12, a történeti 24 sűrűn szedett lap), amelyeknek hiányát fájdalmas bosszankodással érezte mindaz, aki egy-egy emlékezetből ismert cikk vagy adat után hasztalanul böngészgetett órákon, napokon át az orosz folyóiratok irdatlanában.

ZOLOTAREV antropológiai áttekintése nemcsak élvezetes világosságával, tárgyilagosságával tűnik ki, hanem az is igen nagy érdeme, hogy mellözve a jelentéktelen részletkérdések képzavaró pertraktálását, inkább a szakirodalomban újabban előtérbe tornyosult elvi jelentőségű kérdések (antropológiai típusok a finnugorságon belül, a szomatikus rokonság problémája stb.) jelenlegi állását vázolja, kimerítően tájékoztat az utóbbi években végzett antropológiai tanulmányok még hozzáférhetetlen anyagáról, és bátran feltárván az eddigi munka hézagait, fogyatékségeit, programmszerűen összefoglalja a jövő feladatait.

POPPE etnografiai irodalmi szemléje is hasznos olvasmány, de gyakran föl-fölgerjeszti az ember ellenmondó kedvét. ŠACHMATOVnak Mordovszkij etnograficeszkij szbornik c. érdeemes, de PAASONEN kiadványaihoz képest mégis csak másodrendű gyűjteményéről ilyen hetyke értékelés olvasható: „Mint mordvin népköltészeti munkához semmi esetre sincs fogható sem az orosz, sem a külföldi szakirodalomban“. (48. l.) — PATKANOV Die Irtysh-ostiaiken und ihre Volkspoesie c. monografiájának sincs a világon párja (63. l.). Általában a finnugor etnografia történetében 3 nagy név van: CHARUZIN, ŠACHMATOV és PATKANOV,

akik mellett a finnek, magyarok, észtek, valamint a skandináv lappológusok nevét említeni sem érdemes! A szerző különben nem takarékoskodik előtűnik teljesen ismeretlen kutatók nevének felsorolásával, s ezért nem tudom, miért hallgathatja egészen el pl. DUNIN-GORKAVICSET, akinek néhány komoly tanulmánya, nem is szólva a Toboljszkij Szever c. vaskos munkájáról, legalább olyan joggal megérdemelné az említést, mint egynéhány népszerűsítő kompiláció vagy alkalmi elmefuttatás szerzője.

SCHMIDT cikke rendkívül részletező, minden apróságot számbavevő, de meglehetősen száraz, színtelen, helyenként áttekinthetlenné kúszalódott ismertetés az oroszországi régészeti stúdiumok történetéről. Sokkal célszerűbb lett volna a kevésbé jelentős neveket, adatokat a könyvészeti függelékre bízni s csak az irányeszméket, vezéreket és standardmunkákat méltatni. Így is akadnak jól sikerült részek, mint pl. a SZPICYN hatalmáért, alapvető munkásságának — bár szétdarabolt — rajza, úgyszintén a mostani kutató-intézményekről és vezetőikről való beszámoló.

Könnyen kezelhető, érdemes dolgozat ANDREJEV összefoglalása a történelmi irodalomról. Szakszerűen megismertet bennünket a rendelkezésünkre álló igen gazdag orosz forrás-kiadványokkal s azután az osztjákoktól a lappokig haladva sorra tárgyalja az egyes rokon népek történelmi viszontagságait tárgyaló orosz irodalom eredményeit, föltevéseit. — Kár, hogy helyel-közzel túlságosan vázaltszerű.

Szükszavúsága ellenére is külön említést érdemel a kiadvány végére függesztett 4 oldalas kis statisztikai tájékoztató és etnografiai térkép az SSSR területén élő finnugor népekről. Az adatok — hitelességüket lehetetlen persze ellenőriznünk — egész sereg újdonsággal kedveskednek. Pl. a vogulokat eddig kerekén 5.000, az osztjákat 18.000 főre szoktuk becsülni, sőt azzal a föltevessel is meg kellett békélnünk, hogy alaposan megdézsmálhatták őket az 1914 óta eltelt éhínséges, járványos évek, s ime most a vogulok számát 7.000-ben, az osztjákokét 19.000-ben kapjuk. — A többi rokon nép számadatai nagyjából egyeznek kézikönyveink megfelelő adataival. — A térkép nem nagy igényű, de mint kis méretű sematikus rajz tökéletesen megfelel rendeltetésének.

Nunc venio ad fortissimum! A merész tolláról nálunk is ismert BUBRICH, aki tudtommal a leningradi egyetem tanára, azt a kérdést igyekezett megvilágítani, milyen szerepe volt az orosz tudománynak a finnugor nyelvészet történetében. Ő másképpen — szerintem elvileg helyesebben — értelmezte föladatát, mint a Szbornik többi fejezetének kidolgozója. Ő nem érte be az orosz tudományos tevékenységnek mintegy a külföld tudományos elveitől, irányaitól, eredményeitől függetlenül fejlődő, magabazárt folyamatnak idő- vagy tárgyrendi illusztrálásával, hanem az egyetemes finnugor nyelvészettörténet kereteibe öhajította beilleszteni az orosz finnugor nyelvészek munkásságát.

Amennyire helyeseljük ezt a fölfogást, annyira nem értünk egyet BUBRICH további eljárásával. Szerinte a finnugor nyelvészet történetében négy korszakot lehet megkülönböztetni: I. CASTRÉN, II. THOMSEN, III. BUDENZ és IV. SETÄLÄ korát. Hát ez mindenestre új, érdekes, de nagyon egyéni fölosztás, kár is volna pörbeszállnunk vele. Azt is csupán jellemzésül említjük meg, hogy SAJNOVICST, GYARMATHIT, HUNFALVYT, SZINNYEIT, WIKLUNDOT meg sem említi, PAASONEN, WICKMANN is csak a lapalji jegyzetek névrengetegében szerénykedik. Nehezen hagyható azonban komoly meg-

rovás nélkül BUBRICHnak természetellenes sovinizmusból fakadó elfogultsága, amely oroszra üti az eddigelé nem-orosznak tartott finnugor nyelvészek jó részét s az orosz tudományosság nagyobb dicsőségére „gigász“-szá perspektíváz egyeseket, akik minden bizonnyal tiltakoznának az „érdemes“ vagy „jeles“ jelzőn túlmenő megtisztelés ellen. — Nem tudom, mit szólnak a finnek CASTRÉN elvesztéséhez, az észtek WIEDEMANN, WESKE, ANDERSON minden kétségen felüli orosz voltához! WESKENEK nagy érdemei vannak, de még nekrológban is túlzás volna tudományosságát „borzasztó nagy“-nak minősíteni s az oroszországi finnugor nyelvtudomány „kulminációs pont“-ját ANDERSONnal képviseltetni, különösen ha nem megy ki az emlékezetünkéből, hogy CASTRÉN is oroszoknak van számítva!

Azt hiszem, BUBRICH szemmértékének csalékonysága legfőképp a finn és a magyar nyelvű szakirodalomban való tájékozatlanság következménye. Sajnálhatja ezt a hiányt BUBRICH is, de sajnálhatják részben a Szbornik többi fejezetének kidolgozói is. Biztosra veszem, hogy a finnül és magyarul megjelent munkák tanulmányozása után sokkal kisebb elfogultsággal találkoznánk, s az egész kötetet jellemezné a tárgyilagosságnak az a szelleme, amely most csak OLDENBURG előszavára szorítkozik: „El kell ismernünk, hogy az orosz tudomány rendkívül keveset tett a finnológia terén ahhoz képest, amit kellett volna és kell majd tennie“.

ZSIRAI MIKLÓS.